

דבר העורך

מכתב אישי ללומד הדף היומי

אחי היקר, שלום לך.

מן הסתם ראית את המעמד המרגש, של סיום מסכת חולין והתחלת מסכת בכורות מסדר הדף היומי, אשר נערך במעמד גדולי הדור, אדמו"ריים, ראשי ישיבות, רבנים ויושבי על מדין, בבית מדרשו של מרן הגאון רבי יוסף שלום אלישיב שליט"א בירושלים.

אם לא עלה בידך לחזות במעמד במו עיניך, ניתנה לך האפשרות לצפות בו דרך מסכי ענק שהוצבו בכיכרי הערים הגדולות, וברכזי היהדות הדתית, וליהנות מתחושת האחוה הלוויינית שאיחדה רבבות יהודים במקומות שונים. הכל חייכו ביחד למראה הנפת הכבשים, מכת התוף בשכונת מאה שערים, נשמעה בו זמנית בחיפה, בני ברק, רעננה, ביתר, מודיעין עילית, ובעוד מקומות. באמת מפעים. התרגשות של קדושה אפפה את ההמונים, עם כניסת מרן גדול הדור שליט"א לבית מדרשו, ושיעורו, שנאמר בשפת האדיש, נקלט ברוב קשב על ידי המוני אנשים שרבים מהם אינם דוברים שפה זו. די היה לראות. גדול היה המעמד. בוודאי גם האזנת בשקיקה לסיום רויי ההוד של מסכת חולין, שנאמר על ידי כ"ק מרן האדמו"ר מערלוי שליט"א ולדבריו המרגשים, ו... האמת היא, שאם ראית, אינני צריך לספר לך מה ראית.

אם גם באלו לא השתתפת, מסיבות שונות, לבטח שמעת על האירוע הנדיר, תהליך קניית הכבשים, כיפתו של הגאון רבי שמואל אויערבאך שליט"א ששימשה לקניין סודר, וב... טוב, אם לא שמעת, עוד תשמע.

ידידי היקר.

הרשה לי להעניק לך עצה טובה והגונה: נצור בלבך את הרגע הנשגב הזה! שמר אותו בתוכך, חבב אותו בזכרון, חנוט אותו בנפשך, חרוט אותו על לוח לבך, כי גדול וגורא היה המעמד לכבוד... לכבודך אתה - לומד דף יומי יקר.

מצת חמץ שמותר לאכול בפסח, אך מצווה לשורפה!

מצת חמץ שהתערבה במצות כשרות - לאכול בבת אחת תערובת איסור והיתר - לשרוף מצה שמותר לאכול אותה. על כל אלה ועוד, במאמר שלפנינו.

בסוגיות שבדפים אלו, אנו עוסקים בדינים ובהלכות הנוגעים לענייני רוב. תחת הגדרה זו נכללים מספר מושגים שונים, ביניהם "הלך אחר הרוב" ו"ביטול ברוב". סוגייתנו עוסקת ב"הלך אחר הרוב", כאשר היא מבקשת שבהמה אשר יש ספק אם ביכרה, תחשב כמי שביכרה, משום שרוב בהמות העולם ממליטות, ודינה ינהה אחר הרוב - הלך אחר הרוב.

אכילת תערובת איסור והיתר בבת אחת: מחלוקת ראשונים כבירה קיימת לגבי דינו של מאכל שהתבטל ברוב. חתיכת נבלה שהתערבה בשתי חתיכות בשר כשר - מותרת באכילה, שהרי היא בטלה ברוב [התערבה אמרנו, ולא התבשלה, שאז יש צורך בביטול בשישים משום טעם הנבילה שנספג בכל המאכלים המתבשלים עמה]. מה דינו, של אדם המבקש לאכול את שלש החתיכות, אשר אחת מהן, ללא כל ספק, נבלה. לדעת בעל תוספות רי"ד (בבא בתרא לא"א) הדבר אסור, ואם עשה כן הוא חייב חטאת, שהרי אכל נבלה! לדעתו, אין רשות לאדם אחד לאכול את שלש החתיכות, אלא שתיים מהן בלבד. ברם, דעתו דעת יחיד היא, וכל הראשונים חולקים, כדברי ה"טור" (יו"ד סי' ק"ט) הפוסק כאביו הרא"ש (חולין פרק גיד הנשה סי' ל"ז), ש"נהפך איסור להיות היתר, ומותר לאוכלן אפילו כולן כאחת". הרשב"א נוקט גם הוא, כי מן התורה אין כל איסור, אך לדעתו, חכמים גזרו לבלתי אכול את שלש החתיכות יחדיו, וכן פסק ה"שולחן ערוך" (יו"ד סי' ק"ט סעי' א', ועיי"ש דעה נוספת, ובדברי הרמ"א).

ביטול ברוב, מבטל את מהות החפץ הבטל? מחלוקת ראשונים זו חושפת את שורשי דין ביטול ברוב. האם יישותו של המאכל האסור בטלה, זהותו פורחת ומהותו מתאדה ואיננה, או שמא, המאכל האסור לא התנתק משורשיו, והמאפיינים הטבעיים בו, ואשר מחמתם הוא אסור לאכילה לא נמוגו, אך בנסיבות הנוכחיות, הוא מותר באכילה. לאחר שהתוודענו למחלוקת זו, נשים את מעיינינו בברייטא המובאת בגמרתנו, ואשר לא נשנתה במקום אחר בתלמוד, ונמצא, כי לכאורה היא מכילה את שתי הדעות החולקות גם יחד!

בברייטא נאמר, כי חפצים טמאים בטלים מטומאתם בתערובת של רוב חפצים מותרים, ולפיכך, הנוגע בהם, אפילו כולם ביחד בפעם, אינו נטמא. הרי לנו, כי ישותו של החפץ הטמא בטלה ואיננה. מאידך, אומרת הברייטא, כי הנושא את התערובת כולה, נטמא בטומאת משא, שהנושא חפץ טמא - נטמא. כלום לא אמרה הברייטא כי מהותו של החפץ נמוגה? (עיי' תוס' ד"ה "נבילה" שכתבו "ויש לחלק").

ההבדל בין פעולת 'מגע' לפעולת 'משא': הגאון רבי אלחנן וסרמן הי"ד מבאר, כי כאשר נתבונן בצורת ההטמאות על ידי **מגע** בחפץ הטמא ובאופן ההטמאות על ידי **משא** החפץ הטמא, נבחין כי הם שונים במהותם. פעולת הנגיעה בכל התערובת, מטבעה, נעשית על ידי מספר פעולות נגיעה שקובצו להן יחדיו. האדם מניח את כף ידו, וכל אצבע מבצעת

לעילוי נשמת

הר"ר רפאל חוזינוב ז"ל

ב"ר אשר שיבדלחט"א

נלב"ע כ"ז אייר תשס"ד

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

שיינדל (סוניה) זיטניצקי (בזיה) ע"ה

ב"ר מרדכי ז"ל

נלב"ע י"ב סיון ה'תשס"ד

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחה ע"י בנה ידידנו הר"ר שמעון זיטניצקי ומשפ' שיחיו - ת"א

לעילוי נשמת

מרת אסקה בויאר ע"ה

ב"ר מיכאל וחנה אלטשולר הי"ד

נלב"ע ט"ו תמוז תשנ"ז

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

פעולת נגיעה, כל פרק באצבעו מבצע גם הוא פעולת נגיעה בחלק שעליו הונח, וכולם ביחד מצטרפים לכדי נגיעה אחת גדולה. מאחר שמלאכת הנגיעה מורכבת מפרודות, אנו אומרים, כי כל פעולת נגיעה בפני עצמה לא המיטה טומאה על הנוגע, משום שבודאי היא נגעה בחלק הרוב, הטהור, ולא בחלק הטמא. שונה היא פעולת המשא, שאינה אלא משא משקל החפץ, ולא פעולה בו. משא זה מתקיים גם על ידי אחיזה בקצה קצהו של החפץ. אין לפנינו מספר פרודות המצטרפות לכדי פעולה גדולה, ולפיכך, איננו יכולים לומר, כי הוא לא נשא את החלק הטמא. ניתן לסיים את קריאת המאמר בפיסקה זו, אך הרוצה ליהנות מקושיה מפולפלת, מוזמן להמשיך לקרוא את המאמר עד תומו.

מצת חמץ שנפלה בערב פסח והתערבה בשתי מצות כשרות. לכאורה, היא התבטלה ברוב, ואכן, ה"מגן אברהם" (סי' תמ"ב) מורה, כי מותר לאכול את שלש המצות בעיצומו של חג הפסח. ברם, האם לא יבצבץ ויעלה איסור החזקת חמץ בפסח, ויבטל את ההיתר? הרי בפסח אסור לאכול חמץ, ואסור להחזיק חמץ בבית - "לא יראה לך שאור בכל גבולך". מאחר שבעל הבית מחזיק ברשותו את כל המצות, נמצא, כי כפי שהנושא את כל התערובת שבה טומאה - נטמא, שוודאי נשא טומאה, כך גם בעל בית זה חייב לשרוף מיד את שלש המצות, שהרי הוא מחזיק את כולן ברשותו ואחת מהן ודאי חמץ! לפנינו מצה שמותר לאכול אותה, אך אסור להשאיר אותה בבית...

מצווה לשרוף את שאסור לאכול... הגאון רבי אלחנן ווסרמן הי"ד, מתיר באחת את הקשר הסבך. נצטוונו לבלתי החזיק בביתנו חמץ שאסור לאכול! החמץ הלזה, משום מה, באורח פלא, הצליח להכנס לצלחתנו על ידי ביטול ברוב, והוא מותר באכילה. אותו, לא ציוותנו התורה לבער ולשרוף... ("קובץ שיעורים" ח"ב בקובץ ביאורים בכורות אות ג', ועיי' גם "מקראי קודש", פסח, ח"א עמ' רמ"א, ועיי' עמ' רל"ו מהסמ"ג).

דף כד/א עד יבוא ויורה צדק לכם

תשבי יתרץ קושיות ואיבעיות

כל לומדי הגמרא מכירים את המילה "תיקו", שפירושה: יעמוד. חכמי התלמוד השתמשו בביטוי זה כאשר הם נקלעו לשאלה שאין עליה תשובה, וכוונת הדברים היא, שהנושא שבו לא הגיעו להכרעה - יעמוד, שאין אנו יודעים להכריע בו (המגיה "לערוך"). המהרש"ל (בי"ק פ"א סי' ה') כותב, כי כאשר הגמרא סותמת דיון ב"תיקו", פירושו של דבר, שלאיש אין סמכות להכריע בדבר, עד שהסנהדרין ישוב ויתכונן והם יכריעו בספק. דורשי רשומות דרשו, כי "תיקו" ראשי תיבות **תשבי יתרץ קושיות ובעיות**. מקורו של רמז זה, בספר הקנה ובספרים קדומים נוספים (עיי' תוי"ט סוף עדויות, "אגרת הטיוול" לאחי המהר"ל חלק דדרוש אות ת', ו"מראית העין" לחיד"א יבמות צ"א).

עד יבוא ויורה צדק לכם: בסוגייתנו נמצא מקור מפורש לכוחו של תשבי, הלא הוא אליהו הנביא, לפשוט ולהכריע ספיקות, ליישב ולתרץ קושיות. גמרתנו קובעת כי רחל שחזיר קטן כרוך אחריה ומבקש לינוק הימנה, פטורה בעתיד מן הבכורה, שכן, אנו תולים שהיא שהמליטה את בעל החיים הלזה שצורת חזיר לו. ברם, החזיר אסור באכילה, אף על פי שוולדות הבמהה הטהורה מותרים באכילה, תהא צורתם אשר תהא, שכן, אין די בגילויי קשר אם-יונק אלו, כדי לקבוע באופן וודאי שהחזיר הוא בנה של הפרה. כלומר, העובדה כי האם מניקה בעל חיים קטן, מעידה על כך שהיא המליטה לאחרונה, אך אנו חוששים, שמא היא המליטה טלה, ולאחר שהוא אבד לה, היא אימצה את החזיר. לפיכך, אומרת הגמרא: "ראה חזיר שכרוך אחר רחל פטורה מן הבכורה ואסור באכילה עד יבא ויורה צדק לכם". רש"י מפרש (ד"ה "עד"), "עד שיבא אליהו ויורה אם מותר או אסור".

דא עקא, שבמקום אחר (שבת קח/א ד"ה "מאי אסי"), רש"י קובע לגבי אליהו הנביא, כי "היתר ואיסור אין תלוי בו דלא בשמים היא"! האם אנו ניצבים בפני סתירה בולטת ברש"י, שאין לנו אלא להיפרד הימנה בתמיהה?

רבים הם גדולי הדורות שדנו בכוחו של אליהו הנביא, שיתגלה במהרה אמן, לפשוט ספיקות ולהכריע באיבעיות.

הכרעה מכח החכמה מתקבלת, מכח הנבואה אינה מתקבלת: החיד"א ("ברכי יוסף" סי' ל"ב) מבהיר, כי מבשר הגאולה, נביא ה', אשר "במהרה יבוא אלינו עם משיח בן דוד", אינו יכול להכריע בשאלות מעין אלו, שכן, "לא בשמים היא". אולם, אליהו הנביא, מלבד היותו נביא, היה חכם מחכמי ישראל, והוא חוליה בשושלת מוסרי התורה מיני משה רבינו (רמב"ם בהקדמה ליד החזקה, שקיבל מרבו אחיה השילוני), ולכשיבוא אליהו ויפשוט הלכה או ספק, מכח חכמתו, בדעת תורה, ולא מכח נבואתו וידעתו באופנים ושרפי הקודש, או אז, ודאי שניתן לסמוך עליו. לפיכך, כאשר הוא פוסק הלכה מכח נבואתו, אין להכריע על פיו, אך כאשר הוא פוסק הלכה מכח תורתו, יש להכריע על פיו.

שתי צורות לאליהו הנביא: ואילו "חתם סופר" זצ"ל מתייחס גם הוא לדברים, לא לפני שהוא מקשה, הלא הגמרא מעידה (עירובין מג/ב), כי אליהו הנביא לא יבוא לבשרנו על הגאולה ביום השבת, שאינו יכול לדלג מעיר לעיר, שאיסור שבת הוא, איסור תחומין, ובכל זאת, כל מוהל מכריז בשעת הברית, "אליהו הנביא, עמוד על ימיני לסמכני", גם בברית הנערכת בשבת. לפיכך הוא מבאר, כי יש להבדיל בין אליהו הנביא לאליהו החכם. פעמים שאלוהי הנביא מתגלה בצורה רוחנית בלבד, ועיתים שהוא מתגלה בצורתו הגופנית (עיי"ש מה שביאר בעניין זה). כאשר הוא מופיע בצורתו הגופנית, הוא מקפיד על איסורים, בהם איסור תחומין ופסיקותיו מתקבלות, אך בעודו מתגלה בצורתו הרוחנית בלבד, הכרעותיו אינן מתקבלות.

אכן, קיימות מספר הלכות שנפסקו על ידי אליהו הנביא, כגון, הוראתו כי גויים אינם

לפני למעלה משמונים שנה, עמד הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל, מחולל ומייסד הדף היומי, והכריז באתוס על רעיון הדף היומי. זקינד היו במעמד הוא, בכניסה הגדולה, לפני שמונים שנה, ולבטח התרגשו.

חלפן כל כך הרבה שנים, ושוב פעם התכנסו גדולי הדור, לכבוד לומדי הדף היומי.

היוזע אתה, כי על בימת הכבוד התכנסו כאלפים שנות תורה כדי להגיד לך - תמשיך כך! **האם** הבחנת, כי עשרות תלמידי חכמים מופלגים, שמקדישים כל רגע מחייהם ללימוד התורה, פינו עבורך, לומד דף יומי יקר, זמן רב, שערך לא יסולא מפז, כדי להכריז בקול רם ונישא: למען, ולמען צאצאך - תמשיך כך.

כן, נכון. היתה תזמורת, באמת מרנינה. היו גם כבשים, קויימה גם מצווה מן התורה של ראשית הגז, אך לא זה העיקר. כל המעמד לא נועד אלא כדי להודיעך בשער בת רבים, כי מצוות התורה שאתה מקיים בקביעות בכל יום ויום, מצוות לימוד תורה, היא אשר תשמר אותך ואת מצבת הדורות הבאים אחרריך עד ביאת משיח צדקנו.

כאשר עורכים חתונה, שוכרים אולם, מלצרים עטויי פנינים מתורצצים בין האורחים לספק את צרכיהם. הבוקי צלמים מנציחים כל רגע, אורחים באים, נכנסים ויוצאים, אוכלים ורוקדים, מאחלים מזל טוב, מורחים כפים ולוחצים ידיים והשמחה בוקעת רקיעים.

הכל יפה. הכל בשביל החתן והכלה.

נשכרו מאבטחים, הועלה מסוק לאוויר, הוקמה במה גדולה, גדולי ישראל כיבדו אותה בנוכחותם, צלמים עמלו קשות להנציחם, רמקולים נפרשו במרחקים, מסכי ענק נתלו ברחובות, כרזות גדולות הודבקו בכל קרן רחוב, אנשים רבים, מכל שכבות הציבור, התאספו בככרות הערים כדי להשתתף, להביע את הודהותם, איתן - חתן הדף היומי, לומד דף יומי יקר.

אני יודע שאתה עסוק, אתה ממנה לשיעור הדף היומי, כדי שלא להפסיד חלילה את התחלת השיעור. תרשה לי, רק עוד שורה אחת.

תמשיך כך.

★ ★ ★

ראוי לצטט את נאומו הנרגש של הרה"ג ר' חיים דוד קובלסקי שליט"א ראש בית המדרש "מאורות הדף היומי":

ברשות מרן ורבנן גדולי הדור שליט"א, ברשות מורנו עטרת ראשנו עמוד ההוראה שליט"א.

על מה זכינו רבבות עמך ישראל בכל רחבי הארץ, שנמצאים עכשיו איתנו בכל רחבי הארץ, שגדולי הדור הטריחו עצמם ובאו כדי להיות בסיום מסכת חולין, ובפתיחה למסכת בכורות מסדר הדף היומי.

כשזכיתי השבוע להיכנס למורנו הרב אלישיב שליט"א, הוא אמר שכולו מרוגש לשמוע שבמושב בית גמליאל, ליד העיר רחובות, הגיעו השבוע לשיעור דף יומי, חמישים ושניים איש.

איפוא אנתנו היינו שבוע אחד קודם. מה גודל הזכות שיש היום עת רצון, שרבבות רבבות יהודים, הצטרפו במחזור הזה לדף היומי, יהודים שקדם לא היה להם את הזכות להיות מקובעי עיתים לתורה, ונכנסו למסגרת, וקיבלו טעם בלימוד של גמרא, בלימוד של טעם של תורה הקדושה. כשמורנו שמע שבמסכת חולין, שזה אחד המסכתות הקשות מסדר קדשים, הטריחו עצמם רבבות מעמך ישראל שבאו כל יום במסירות נפש, לפרק העור והרוטב, אחד הפרקים הקשים, הלכות טומאה וטהרה, ואנשים עוזבים את הבית אחרי יום עבודה ומראים דוגמה לילדים ולמשפחה, שאין יום בלי תורה, יום בלי תורה זה לא יום.

גדולי הדור הגיעו הערב הזה, לתת הוקרה למסירות נפש של רבבות ישראל, שעומדים בפני נסיונות ובאים כל יום להיות שותפים בלעסוק בדברי תורה. הם לא באים בשביל לצאת ידי חובה הם באים בשביל לעשות את העסק הכי גדול בהיסטוריה, לעסוק בדברי תורה. שכולם מרגישים שזה הנושא היום על סדר היום. כמו שיש מושג שבערב פסח קונים מצות וערב שוכות קונים אתרונגים, הדף היומי עולה על סדר היום, כולם קשורים למסכת חולין, כולם קשורים למסכת בכורות, כולם קשורים ללימוד התורה.

מטמאים (בבא מציעא קיד"ב), ועוד, והן התקבלו להלכה [לדעת הרמב"ם הל' טומאה פ"א הל' י"ג], משום שבשעה שפסק אותן, הוא התגלה בגופו (שו"ת "חתם סופר" ח"ו סי' צ"ח ותורת משה על התורה מהדורה תליתית על הפסוק "ויהי האדם לנפש חייה").

אליהו הנביא, אליהו התשבי, אליהו הגלעדי: אף בשמותיו ניתן למצוא סימוכין לכך שיפתור בעתיד את השאלות שהתעוררו, ששלושה שמות לו, לאליהו הנביא, עבור שלשת תפקידיו השונים. **אליהו הנביא:** זהו שמו כמבשר הגאולה, כנאמר (מלאכי ג'כג) "הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בוא יום השם הגדול והנורא". **אליהו התשבי:** זהו שמו כמשיב עם ישראל בתשובה, כנאמר (מלאכי ג'כד) "והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם". **אליהו הגלעדי:** על שמו אליהו הגלעדי נאמר: "מתושבי גלעד, מיושבי לשכת הגזית, ואין גלעד אלא בית המקדש" (ולקוט שמעוני מלכים א' רמז ר"ח), היינו: הכינוי גלעדי אינו על שם מקום מגוריו, אלא הוא מרמז על ישיבתו בלשכת הגזית שבבית המקדש. בלשכת הגזית ישבו חכמי ישראל, הסנהדרין, ופתרו את כל השאלות והספיקות שהובאו להכרעתם. אליהו הגלעדי. במהרה יבוא אלינו (הגרמ"מ שפירא שליט"א, ראש ישיבת ראשית חכמה, קובץ בית אהרן וישראל ק"ב).

פולמוס הסמיכה ואליהו הנביא: מעניין לציין, כי אחת הטענות לגבי פולמוס הסמיכה המפורסם היתה, כי אם לא ניתן לקבל סמיכה, אלא ממי שהוסמך מפי משה רבינו איש אחר איש, כיצד יוסמכו חכמי ישראל טרם בוא משיח צדקנו? (עיי' עירובין ג'ב). אליהו הנביא יבוא ויסמכנו, השיב רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל ("תומים" ח"ו"א א' ס"ק ב') בפשטות. הרי הוא מעולם לא מת, והוא הוסמך על ידי רבותיו, והוא יסמוך את חכמי ישראל... [נעיי' חידושי מרן ר"י הלוי עה"ת, פנחס, ובס' "ברכת כהן" עה"ת, שם].

דף כה/א שאני כנף דהיינו אורחיה

תלישת הנוצות בשבת מעוף מבושל

"הן דבר מצוי ונוגע באחד מאבות מלאכה בשבת החמורה מאוד מאוד ושכיה בשעתיה בבשר עוף מבושל שעודנו עליו נוצות קטנות שאסור לתלוש אותו והוא אב מלאכה... כפי שמובא במסכת בכורות... לכן באתי כמזכיר למי ששכח אצלו לבל יהיה קל בעיניו כי בדבר קל חלילה יכנס כמחללי שבתות" (ז"ת רענן" סי' א').

הגאון רבי משה יהודה לייב מקוטנא זצ"ל, פותח את ספרו "זית רענן" (סי' א') בשלש עשרה הערות שלדעתו היו נחוצות לבני דורו, ואחת מאזהרותיו נושאת בחובה הוראה, לבלתי תלוש בשבת את הנוצות שנותרו על עור חלקי העוף העומד לאכילה, שהעושה כן עובר על מלאכת "גוזז", שהיא אחת משלושים ותשע מלאכות שאסורות מדאורייתא. מקור איסור זה, קובע הגאון, מסוגייתנו.

למדנו בגמרא, כי אסור לעבוד בבכור בהמה, ולגוזז את צמרו. גמרתנו מציינת, כי השוחט את הבכור, רשאי לתלוש בידיו את הצמר ממקום השחיטה, שכן, התורה אסרה על גזיזה, והסרת הצמר בצורה זו נחשבת תלישה ולא כגזיזה, משום שאין זו הדרך לגזוז את הצמר. הגמרא מציינת מיד, כי לא הרי הכבש כהרי העוף. את צמרו של הכבש נוהגים לגזוז ולא לתלוש, ולפיכך, התולש אינו עובר על איסור גזיזה, הן לגבי בכור, והן ביום השבת [בשבת וביו"ט מותר משום שזו עשיית מלאכה "כלאחר יד", אך רבן אסרו בשבת ולא ביום טוב שהרי זה צורך אוכל נפש. עיי' רמב"ן, וברא"ש סי' ה' שחולק ע"ד]. ברם, את נוצות העופות נוהגים להסיר בתלישה, לא בגזיזה, ולפיכך התולש ביום טוב או בשבת נוצת עוף, עובר על איסור "גוזז" וכך נפסק להלכה (רמב"ם הל' שבת פ"ט הל' ז').

האם תלישת נוצות מעוף חי בלבד אסורה, או גם תלישת נוצות מעוף מת אסורה. הרמב"ן, הרא"ש והמאירי (שבת ע"ב בשם רש"י) מורים, כי תלישת נוצות מעוף מת, אסורה, ומכאן בסיס ויסוד להוראתו של בעל ה"זית רענן", כי אין לתלוש בשבת את הנוצות שנותרו על העוף המבושל המונח לפנינו.

הנוצות אינן מהודקות אל העוף: אלא, שעלינו לבדוק היטב, אם אין הבדל בין עוף שאינו מבושל לעוף שכבר בושל. אחת הסברות לחלק בין עוף שאינו מבושל לעוף מבושל היא, כי על ידי הבישול הנוצות כבר מהודקות אל העור כפי שהיו בתחילה, וממילא יתכן, שהתולש את הנוצה אינו נחשב כמי שתולשה ממקום גידולה (עיי' שו"ת

"יביע אומר" ח"ה או"ח סי' ל"ד, בשם "חדות יהושע").

דלעת שבושלה בעודה מחוברת לאדמה: הגאון רבי מאיר אריק זצ"ל ("מנחת פתים" על יו"ד, בשירי מנחה דני" ע"א), נתן דעתו על סברה זו, אך הוא מצא ראייה מעניינת מאד מן הירושלמי, כי אין בה ממש. בירושלמי נאמר (ערלה פ"ג הל' ו'), כי אדם שהוצע לו מאכל מקורי, דלעת מבושלת שעדיין מחוברת אל האדמה, אינו רשאי לאכול ממנה בשבת, משום שבכך הוא יעבור על מלאכת קוצר, שקוצר את הדלעת המחוברת לאדמה. הרי לנו, כי בישול המאכל אינו גורם לכך שנתייחס אל חלקיו הנימוחים כבלתי מאוחדים, אלא הכל נותר מקשה אחת. אסור לנגוס בדלעת המבושלת משום שהיא עדיין מחוברת לקרקע, וכמו כן, אסור לתלוש נוצה מבושלת, מפני שעדיין הנוצה מחוברת אליו. הוי אומר, חיבור שנימוח, אינו נחשב כתלוש.

ברם, עדיין לא תם הנידון. חילוק רב וגדול יש בין שני המקרים, ממשיד רבי מאיר אריק. הדלעת שבה אנו עוסקים, מחוברת אל מקורה, אל שורשה החי, הנטוע באדמה. לפיכך, הדעת נותנת כי תלישת הדלעת המחוברת אל שורשה החי, מלאכת קוצר היא. שסוף סוף נקצר פרי מן האדמה. לא כן, במקרה דנן, שמקור הגידול והגידול התבשלו יחדיו ונפרדו זה מזה [נעיי' שלא נשאר בחילוק זה. אולם, ביבי"א שם, הוכיח מה"דבר אברהם", שנקט חילוק זה].

ראוי לציין, כי כמה מהאחרונים פסקו להחמיר בזה, אך הגאון רבי חיים נאה זצ"ל ("קצות השולחן" סי' קמ"ג ס"ק א') והגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (שו"ת "אגרות משה" ח"ד סי' ע"ד אות ט') הורו, כי חיבור הנוצות אל העור כה רופף, עד שאין זה נחשב מלאכת גזיזה.

בערב הזה, יש למאורות הדף היומי שתי מטרות. מטרות אחת להקים שיעורי תורה. כל אחד שיועד איפוא אפשר להקים שיעור תורה ברחבי הארץ שיוזרו ויצלצלו למאורות הדף היומי ומיד יקום שיעור תורה נוסף. מטרות מספר שנים, שלימוד הדף היומי יהיה על סדר היום, שזה יהיה הנושא שמדברים בבתי הכנסת. **אני** רוצה לסיים, ברשות מרנן ורבנן גדולי הדור. לפני כחודשים היה כנס בבני ברק בראשות גדולי הדור לחיזוק מגידי השיעור, והערב יש את הכנס לחיזוק הלומדים כדי שהרכבת שנמצאת לקראת סיום השי"ס, שגומרים בעוד פחות משנה, שתהיה הזדמנות לפרסם לציבור, הרכבת מגיעה לנקודת סיום, בואו ותצטרפו, בואו ותרגישו את הטעם המתוק של התורה. על ידי הטעם של התורה ומתיקות בתורה מקבלים כוחות להתמודד עם החומר, להתמודד עם העולם הזה, שמנסה להטביע אותנו בים.

ולכן, כמו שרואים אנשים שנופלים מהספינה כל אחד מודרז להרים אותם, היות שיש אנשים שבסדר קודשים היתה להם נפילה מהשיעורים, מכריזים בזה, ברשות גדולי ישראל, בואו והצטרפו בואו תהיו שותפים, התורה מחכה לכם, התורה שמחה אתכם, בואו והכנסו למסכת בכורות.

.....
המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעבודת מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מזמין לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה.
כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק פקס: 03-570-67-93
mendelson@meorot.co.il
.....
בברכת התורה העורר

פנינים

על הפסוק (שמות כב/כח) "מלאךך ודמעך לא תאחר", מביא השל"ה הקדוש פירוש מעניין בשם הקדמון רבי מנחם הבללי: המבקש מאת הקב"ה ויענינו דומעות, בקשתו תתמלא במהרה, כי שערי דמעה לא ננעלו...

דף כד/א עד יבוא ויורה צדק לכם

תשבי

גמרתנו מסיימת נידון הלכתי באומרה, כי יש להחמיר עד שיבוא אליהו הנביא וילמדנו את הדין.

כתוב בספר זכר חיל:

מדוע מקובלנו לומר **"תשבי"** יתרח קושיות ואיבעיות? כראשי תיבות של המילה "תיקוף"? הלא ראוי היה לומר "איקוף" - אליהו יתרח קושיות ואיבעיות? אולם, רמז הוא - תשבי הוא ראשי תיבות של המלים **תורה ש"ס בבלי ירושלמי**...

דף כח/ב הלכה חמורך טרפון

הלך החמור שבי

מסופר במשנתנו, כי רבי טרפון התריף בהמה שלא כדיו, והוא אמר "הלכה חמורך טרפון". כלומר, שעליו למכור את חמורו ולפצות בדמיו את בעל הבהמה.

רמז יש כאן, אמר הגאון רבי יצחק ווייס זצ"ל. תלמיד חכם נמשל לחמור; "יששכר חמור גרם" (ראה רש"י בראשית מט/יד). מכיון שמצא כי טעה בדיו, התאונן על כך שהשתלק ממנו תואר תלמיד חכם, "הלכה חמורך טרפון"... ("מעיינה של משנה").

דף כח/ב ותיפוק ליה בטעה בדבר משנה הוא **"טעה בדבר משנה"** לפני המשניות גמרתנו אומרת, כי רבי טרפון לא היה צריך לפצות את בעליה של בהמה שרבי טרפון הטרפה בטעות, והלה האכילה לכלבים, מפני שכלל הוא: "טעה בדבר משנה - חזור", דיון שטעה בדבר מפורש, רשאי לחזור בו מפסק הדיון, משכך, אין לבעל הבהמה אלא להלן על עצמו שהזדרז להאכילה לכלבים, שאם היה ממתין עד עתה, רבי טרפון היה מתיר אותה באכילה.

מכאן, כלאורה, ש"טעה בדבר משנה", אינו דווקא בדבר הכתוב במשנה דייקא, אלא הכוונה לדבר ברור ופשוט. שהרי רבי טרפון חי שנים רבות לפני רבי מסדר המשנה. ברם, יתכן שעוד שנים רבות לפני רבי, היו משניות שגורות בפי האנשים (עיי' שו"ת סי' כ"ה ס"ק ט').

זאת ועוד, איש אינו זקוק לנוצות כה קצרות, ואף זו סיבה לכך שמלאכת גזוז אין כאן, ואין כל איסור בכך. עדיין יש לדון אם מלאכת בורר יש כאן, אך כפי שמותר לקלף תפוז מקליפתו, כך מותר לנשל עוף מנוצותיו, לצורך אכילה [ועיי' ב"אגרות משה" שם, שאם יכול לפלוט את הנוצות מפיו בעת האכילה, מוטב. ואם אינו יכול, יטלס סמוך לאכילתו].

זיהוי בית הקברות העתיק ביורק שבאנגליה

דף כה/ב הוא קבר שאבד הוא קבר שנמצא נידון מעניין מאד מופיע בחוברת " זה למעלה משמונה מאות שנה שיהודים אינם מתגוררים בעיר יורק שבאנגליה. היהודים שהתגוררו בה בעבר סבלו קשות מידי הגויים, עד הסיום הטראגי, כאשר מאות יהודים נמלטו אל מצודת קליפורד והתבצרו בה. בשעה שהם נוכחו לדעת, כי ההמון המוסת קרב ובא, הם בחרו "למות איש ביד אחיו מאשר לנטוש את אמונתם", כנוסח המצמרר המופיע על שלט למרגלות המצודה המשוחזרת. צירוף מקרים מעניין, הוביל את היהודים לחטט ולחפש ביורק, בארכיוניה ובתולדותיה.

בית הקברות רוקן מן השלדים העתיקים: הכל החל כאשר לפני עשרים שנה, אברך בשם הרב ישראל חיים לוין, ירד בתחנת הרכבת ביורק, כדי לעבור לקרון רכבת אחר, והוא ביקש לנצל את זמן ההמתנה עד יציאת הרכבת, לתפילה על ציון קברם של בעלי התוספות. פקיד המודיעין המקומי, שנוכח באדם המתעניין בקברות עתיקים, לחש לאוזנו, כי במקום מסויים בעיר נחשף בית קברות יהודי עתיק ומאות שלדיו הוצאו ואוכסנו באוניברסיטה הגדולה של יורק. חיש מהר פנה הרב לוין אל המקום, וניצב בפני מגרש מגודר, ועליו שלט המודיע על עבודות בניה להכשרת מגרש חניה. לא פחות ולא יותר.

מיד נכנס אל האוניברסיטה, ובתושיה לא מבוטלת הציג את עצמו כ"חוקר המשפט היהודי" המתעניין בחפירות. לאחר שעה קלה ישב מולו הפרופסור האחראי על החקירות, ושכנעו בתום לב כי מדובר בבית קברות יהודי... מזועזע ונסער חזר האברך לגייטסהד, הזעיק את רבני העיר שעירבו את גדולי הפוסקים, והכל ישבו על המדוכה, האם אכן מדובר בבית קברות יהודי.

התברר, כי צורת הקבורה היתה לכיון צפון, בעוד מנהג היהודים להקבר לכיוון מזרח, ירושלים עיר הקודש, כרמז לתחיית המתים. ברם, כנגד זה הוצגה תמונה של קברו של המהר"ם מרוטנבורג, שגם כן נקבר שלא לצד מזרח. העובדה שעליה לא היה כל עוררין היא, כי ביורק אכן היה בית קברות יהודי. בשטר מכירה עתיק בן שמונה מאות שנה נמצא כתוב, כי אדון פלוני מוכר לאציל פלמוני אדמה "הסמוכה לבית הקברות היהודי". זאת ועוד, האיזור מכונה עד היום Jewsbury, היינו: קברי ישראל. יש איפוא לדון, אם יש להתייחס אל בית הקברות הזה כאל בית הקברות היהודי. איש לא ערער על כך שיש להתייחס אל המתים כספק יהודים, אך נוצר צורך דחוף להכריע אם מדובר בקביעה וודאית או בספק בלבד, שכן, השלכות רבות נובעות משאלה זו.

לכאורה, זו מחלוקת תנאים בסוגייתנו. גמרתנו מביאה ברייתא העוסקת בשדה שידוע כי היה בה קבר, אך מיקומו נטשטש ונעלם, ולפיכך יש לחשוש לטומאת מת בכל השדה. אם לאחר זמן נמצא קבר בשדה, נחלקו הדעות. לדעת רבי, יש להסיר את החשש מעל פני כל השדה, שכן, הקבר שאבד הוא הקבר שנמצא. ואילו רבן שמעון בן גמליאל טוען, כי הספק לא הוסר, שכן, שמא הקבר שאבד לא נמצא, והקבר שנמצא, קבר אחר הוא, נוסף על זה שנאבד.

מקרה בית הקברות ביורק, זהה לחלוטין, לכאורה, למחלוקת התנאים. ידוע כי ביורק היה בית קברות, אין ידוע היכן. נמצא בית קברות אחד - לדעת רבי, הוא הוא בית הקברות שאבד, ולדעת רבי שמעון בן גמליאל, הדבר ספק.

אולם, הגר"ש וגשל שליט"א (ביורוי הלכה גבעת שאול, יו"ד סי' פ', עיי"ש עוד) טען, כי אין לדמות את שני המקרים. שהנה, תחילה עלינו להתבונן, מה טעם רבי שמעון בן גמליאל חושש לקבר נוסף, הלא מלכתחילה היה ידוע על קבר אחד בלבד שאבד בשדה, מהי הסיבה להיווצרות החשש להמצאותו של קבר נוסף. ובכן, מבואר בגמרתנו, כי הסיבה לכך היא, שלאחר שנוכחנו כי בשדה זו נכרה קבר, יש מקום להסתפק שמא נקברו בשדה זו מתים נוספים. נמצאנו למדים, כי הוראתו של רשב"ג תקפה במקרים שבהם קיים חשש סביר שהקבר שנמצא, אינו אותו קבר שנעלם.

ברם, במקרה שלפנינו, אין כל עילה לעורר ספק זה. שכן, דרך הגויים להקבר סמוך לכנסייתם דווקא. וביורק קיים בית קברות נוכרי שכזה. נמצא, שאין חשש סביר כי בנוסף על בית הקברות הנוכרי המוכר, נוכרים נקברו במקומות נוספים בעיר. מעתה, במקרה דנן, גם לדעת רשב"ג, אין להטיל ספק בזהותם של הנקברים שנמצאו. [ראוי לציין, כי הלכה זו לא נפסקה ברמב"ם, עיי' הל' טומאת מת פ"ח הל' א', ובספר המפתח, ולפיכך, יש לדון אם הלכה זו תלויה במחלוקת התנאים]. הפרשה הסתיימה בקבורה מכובדת של השלדים שחוללו מקברים. באותו לילה ברק פגע בקתדרלה העתיקה של יורק, וכל האגף העתיק נשרף כליל.

בשורה טובה ללומדי דף היומי

הופיע הספר

"אמרי חמודות על מסכת בכורות"

מאת הרב דניאל נשיא ובו כחמישים סגויות נבחרות על

סדר הדף, עם סיכומים מספרי האחרונים ואחרים.

מחיר הספר 50 ש"ח כולל דמי משלוח, למזמינים

עכשיו ספר נוסף "אמרי חמודות על הש"ס" - מתנה

להשיג אצל המו"ל 08-9457290

מאורות הדף היומי

בית מדרש למגיד

שיעור דף היומי סוכטשוב

בשורה טובה לתושבי מושב

בית גמליאל

הננו שמחים להודיע כי זכינו ב"ה

לייסד שיעור חדש בדף היומי

בביהכ"נ "מנחת שי"

בשעה 20:45-21:30 בערב

לאחר תפילת ערבית

ע"י מגיד שיעור

הרב ישעיהו ליבוביץ שליט"א

מרבני בית מדרשנו

הציבור מוזמן

הופיע תקליטור מס' 2

תקליטור "מאורות הש"ס"

שיעור חי בדף היומי

20 דפי גמרא

מסכת בכורות

לצפיה (במחשב) ושמע (3MP)

תקליטור מס' 1-דפים ב'-י"ט,

תקליטור -2כ'-מ"ב

לרגל תחילת הסדרה מחיר מיוחד

בסך: 30 ש"ח בלבד לתקליטור (כולל משלוח)

מוקד הזמנות ארצי 1-

700-500-151

לעילוי נשמת

הרה"ר אהרן יוסף הכהן זקון ז"ל

ב"ר יוחנן ז"ל נלב"ע י"ג תמוז תש"ן

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הרה"ר חיים אריה הנדלר ז"ל

ב"ר משה יוסף ז"ל נלב"ע כ' תמוז תשכ"ו

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחה ע"י ידידו הרה"ר אברהם

הנדלר ומשפ' שיחיו - גבעת שמואל